

1 गरीबी निर्मुलन

5 लिंग समभाव

2 उपासमारीमुक्त

**बालर-नेही
गाव**

4 दर्जेदार शिक्षण

3 सुदृढ आरोग्य

दूरदृष्टी

सर्व मुले त्यांच्या पूर्ण क्षमतेपर्यंत
पोहचण्यासाठी त्यांचे अस्तित्व,
सहभाग आणि संरक्षण या हक्काचा
आनंद घेऊ शकतील याची खात्री
करणे

बालर-नेही गाव

स्थानिक ध्येय आणि लक्ष्य

निरोगी मुले

१००% मुलांची शाळेमध्ये नोंदणी

बालविवाहांना प्रतिबंध करणे

तरकरीच्या प्रकरणांना आळा

१००% बालमजूर मुक्त

मुलांसोबत होणारे सर्व प्रकारचे हिंसाचार रोखण्यासाठीचे सुरक्षित वातावरण निर्माण करणे

बालर-नेही गाव

स्थानिक ध्येय आणि लक्ष्य

दिव्यांग व्यक्तींना शिक्षणासाठी
समान प्रवेश सुनिश्चित करणे

पालक शिक्षक संघटना व शाळा
व्यवस्थापन समिती द्वारे शिक्षणाची
गुणवत्ता सुनिश्चित करणे

बाल-नेही गाव

जीवनमान

- कुपोषणमुक्ती
- मृत्यू दर कमी करणे
- पूर्णपणे लसीकरण
- १०० टक्के जन्म नोंदणी
- गरोदर पुर्व व पश्चात तपासणी

विकास

- नांव नोंदणी
- शाळा गळती रोखणे
- सर्वसमावेशक शिक्षण
- शिक्षकांची उपलब्धता
- क्रीडांगण
- सुरक्षित पिण्याचे पाणी
- पुरेसे पाणी असलेली स्वतंत्र स्वच्छतागृहे

बालऱ्नेही गाव

संरक्षित करणे

- स्थलांतरित मुले
- हरवलेली व तस्करी झालेली मुले
- बालमजूर
- बाल शोषण
- परिसरात धोकादायक कामांमध्ये गुंतलेली मुले

सहभाग

- विविध विकास उपक्रमामध्ये सहभाग
- बालसभा
- विविध सामाजिक उपक्रमांमध्ये किशोरवयीन गटाचा सहभाग

बाल-नेही गाव

ग्रामपंचायतीची भूमिका

* पाच वर्षांखालील सर्व मुलांना दर्जेदार पौष्टिक आहाराचा पुरवठा झाल्याची खात्री करणे

* एकात्मिक बाल विकास सेवा योजना आणि आरोग्य केंद्रांच्या सेवांचे सनियंत्रण करणे

शाळा आणि अंगणवाड्या मध्ये पोषण बागेची सुविधा उपलब्ध करणे

मुलांमधील खुंटलेल्या वाढीवर सनियंत्रण ठेवण्यासाठी आणि मुलांचे नियमित लसीकरण सुनिश्चित करण्यासाठी आरोग्य शिबिरे आयोजित करणे

बाल-नेही गाव

ग्रामपंचायतीची भूमिका

सर्वसमावेशक आणि दर्जेदार
शिक्षण उपलब्ध करणे

शाळेत सुरक्षित पिण्याचे पाणी
आणि हात धुण्याचे व्यवस्था
उपलब्ध करणे

शालेय मुलांना दर्जेदार व
पोषणमूल्य असलेल्या
माध्यान्ह भोजन पुरवठा होत
असल्याबाबतचे सनियंत्रण
करणे

बाल-नेही गाव

ग्रामपंचायतीची भूमिका

- सर्व हिंसा आणि अत्याचारांपासून बालकांचे संरक्षण होत असल्याची खात्री करणे
- बालविवाह आणि तस्करीच्या घटना घडणार नाहीत याची खात्री करणे
- सुरक्षित आणि संरक्षित वातावरणाची निर्माण करणे

- बालमजुरी प्रतिबंधित करणे आणि बालकांच्या स्थलांतराचा आढावा घेणे.
- विकास कार्यात मुलांचा सहभाग सुनिश्चित करण्यासाठी बालसभा आयोजित करणे

बाल-नेही गाव

ग्राम समित्या बळकटीकरण

सहभाग

- बालस्नेही पंचायतींसाठी सर्वसमावेशक नियोजन

स्थानिक समित्या बाल विकासासाठी कार्यरत करणे
गावपातळीवरील बाल संरक्षण समिती
शाळा व्यवस्थापन समिती , पालक शिक्षक समिती
शिक्षक संघटना ,
अंगणवाडी सनियंत्रण सामिती

- बालविकासासाठी ग्राम समित्या स्थापन करणे

बालस्नेही

अल्प खर्चिक व विना खर्च उपक्रम

- शिशु पोषणविषयक सदृढ बालक स्पर्धा-मेळावा आयोजित करणे.
- किशोरवयीन मुलांच्या मानसिक स्वास्थ्य आणि आरोग्यावरील कार्यशाळा आयोजित करणे.
- बालविवाह / तस्करी / मुलांवर होणारे हिंसाचार आणि अत्याचार प्रतिबंध तसेच मुलांसाठी कायदेशीर तरतूद यावर जागरूकता मोहीम. प्रभात फेरी, भिती पत्रके इ. उपक्रम आयोजित करणे.
- बालमजुरी निर्मूलन करण्यासाठी स्थलांतरित कुटुंबांचा आढावा घेणे.
- अंगणवाडी आणि शाळांमध्ये पोषण बागा तयार करणे
- बालसभांचे आयोजन करणे
- समाजातील दुर्बल घटकातील विद्यार्थ्यांना शिक्षण व प्रशिक्षणाची व्यवस्था करणे.

बालरत्नेही गाव

शाश्वत विकासाच्या संकल्पना राबविण्यासाठी उपक्रम

- राष्ट्रीय आरोग्य अभियान
- पोषण अभियान
- बेटी पढाओ बेटी बचाओ
- समग्र शिक्षा
- १०९८ चाइल्ड हेल्पलाइन
- माध्यान्ह भोजन योजना
- आयुष्यमान भारत (राष्ट्रीय आरोग्य संरक्षण अभियान)
- एकात्मिक बाल विकास सेवा योजना
- एकात्मिक बाल संरक्षण योजना

सत्यमेव जयते

बालर-नेही गाव

शाश्वत विकासाच्या संकल्पना राबविण्यासाठी उपक्रम

- खेलो इंडिया
- फिट इंडिया चळवळ
- 15 व्या वित्त आयोगाचे अनुदान
- राज्य वित्त आयोग अनुदान
- मनरेगा
- शालेय आरोग्य कार्यक्रम
- किशोरवयीन मुलींसाठी योजना (एसएजी)
- मिशन वात्सल्य
- सुकन्या समृद्धी योजना

सत्यमेव जयते

बाल-नेही गाव

गावाला मदत करू शकणारे घटक

- पर्यवेक्षिका
- आशा कार्यकर्ती
- वैद्यकीय अधिकारी
- अंगणवाडी कार्यकर्ती
- साक्षरता कर्मचारी
- शिक्षक
- आरोग्य कर्मचारी
- पोलीस
- बाल संरक्षण अधिकारी
- आणि इतर एजन्सी, इतर विभागाचे अधिकारी, क्रीडा अधिकारी आणि संघटना
- स्वयं-सहायता बचत गट आणि त्यांचे महासंघ
- महाराष्ट्र राज्य ग्रामीण उपजीविका अभियान समूह संसाधन व्यक्ती
- ग्रामरोजगारसैवक
- प्राथमिक शिक्षक संघटना , शाळा व्यवस्थापन समिती
- बालसंरक्षण समिती
- ग्रामआरोग्य पोषण , पाणीपुरवठा स्वच्छता समिती
- स्थानिक तज्ञ
- सामाजिक कार्यकर्ते स्वयंसेवी संघटना , सामाजिक संस्था

बाल-नेही गाव

बालस्नेही गाव

मुले ही जगातील सर्वात मौल्यवान संसाधने आहेत
आणि भविष्यासाठी उमेद आहे

